

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

KATALOG ZNANJA

DRUŽBOSLOVJE (132 ur)

**v programih srednjega poklicnega
izobraževanja IS**

**Prilagoditev za šole z italijanskim učnim
jezikom**

**Določil Strokovni svet RS za poklicno in
strokovno izobraževanje na 117. seji,**

dne 12. 6. 2009.

VSEBINA:

I. VLOGA IN POMEN PREDMETA

II. ŠTEVILO UR

III. USMERJEVALNI CILJI

IV. OPERATIVNI CILJI

V. OBVEZNE OBLIKE PREVERJANJA IN OCENJEVANJA

VI. METODIČNO-DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

VII. ZNANJA IZVAJALK/IZVAJALCEV

VIII. LITERATURA ZA UČITELJICO/ UČITELJA

I. VLOGA IN POMEN PREDMETA

V okviru spremljanja pouku družboslovja na 10 šolah se je izkazalo, da so obstoječi katalogi znanj primerni in tako po mnenju učiteljev in učiteljic kot dijakov in dijakinj omogočajo praktično, uporabno in življenjsko osmislijev pouka. Zato so nam bili cilji obstoječega kataloga uporabno izhodišče. Tudi cilji dejavnega državljanstva so vključeni v družboslovje. Izhajali smo iz priporočil, sprejetih na 20. zasedanju stalne konference evropskih ministrov za izobraževanje (Krakov, Poljska, 15.-17. oktober 2000). V izhodišče modela smo postavili **kulturno in družbeno razsežnost državljanstva**, ki se nanaša na **identiteto posameznika in posameznice**.

Predvsem smo želeli zagotoviti možnosti, ki bi pripomogle k usvajanju ključnih kompetenc oziroma sposobnosti za:

- nenasilno reševanje sporov,
- argumentirano obrambo stališč,
- poslušanje, razumevanje in razlago argumentov drugih ljudi,
- prepoznavanje in sprejemanje razlik,
- odločanje o izbirah, upoštevanje alternativ,
- prevzemanje skupnih odgovornosti,
- oblikovanje kritičnega stališča do informacij, miselnih vzorcev ter družbenih, političnih in kulturnih konceptov ob zavezanosti temeljnim vrednotam in načelom Sveta Evrope, in zagotavljanje možnosti, da se bodo dijaki in dijakinje zanimali za njihove lastne vloge in odgovornosti pri izboljšanju življenja na lokalni ravni, morda celo pri skupnem ustvarjanju trdne realnosti za evropsko in globalno državljanstvo,
- prizadevanje za dejavno državljanstvo naj bi motiviralo dijake in dijakinje k temu, da bi znali uveljavljati svoje pravice in uresničevati odgovornosti ter pripomoči k enakopravnejši družbi.

Vse to zahteva kombinacijo znanja in osredotočenost v zagotavljanje priložnosti za sprejemanje in širjenje informacij, vrednot, veščin, ki so povezane z demokratičnimi načeli in postopki v zelo različnih formalnih in neformalnih okoljih učenja in poučevanja.

Namen tega je širjenje in **krepitev demokratične kulture**, ki je zasnovana na ozaveščenosti ter pripadnosti skupnim temeljnim vrednotam, kot so človekove pravice in svoboščine.

Predlagani model ponuja različne možnosti za uveljavljanje načel demokracije v vsakdanjem življenju.

Ključna kompetenca da dijakinjam in dijakom znanja, spretnosti in veščine, ki so potrebni, da bi razumeli samega sebe v kulturnem, družbenem, geografskem in zgodovinskem kontekstu, da bi razumeli pomen slovenske tradicije, pomembnost ohranjanja nacionalne identitete in položaj Slovenije v Evropi.

Dijakinje in dijaki bodo razvili sposobnost za orientacijo v času in prostoru. Razumeli bodo življenje, delo in miselnost v preteklosti in vpliv ključnih dogodkov na zgodovinski razvoj in sedanjost. Razumeli bodo temeljne značilnosti in ključne probleme sodobnega sveta: povečevanje razlik znotraj družb in med njimi, problematiko revščine, ekološko problematiko, problematiko človekovih pravic in vzroke sodobnih konfliktov.

Ključna kompetenca jim bo dala tista znanja, spretnosti in veščine, ki jim bodo omogočile, da se bodo vključili v poklicno življenje in v družbo kot polnopravni državljani in državljanke, ki bodo sposobni odgovorno in kritično uveljavljati svoje državljanske pravice in odgovornosti.

II. ŠTEVILO UR

Skupaj v programu 132 ur.

III. USMERJEVALNI CILJI

Dijakinje/vajenke in dijaki/vajenci:

- razumejo občutljivo povezanost med človekom, naravo in družbo nekoč in danes,
- poznajo oblike, vzroke in območja ogrožanja okolja ter načine odgovornega ravnanja z okoljem v Sloveniji in svetu,
- spoznajo procese in pojave in medsebojno povezanost le-teh v konkretnih pokrajinah, domači pokrajini, Sloveniji, [Italiji](#) ter v svetu danes, v preteklosti in prihodnosti,
- razumejo pomen različnih (geografskih, zgodovinskih, družbenih, gospodarskih) dejavnikov za razširjenost posamezne gospodarske panoge, zlasti za svojo lastno panogo,
- razumejo geografski in zgodovinski pomen položaja Slovenije, [Italije in Istre](#) v Evropi,
- poznajo osnovne značilnosti sosednjih obmejnih dežel ter položaj slovenskih manjšin nekoč in danes,
- [poznajo položaj italijanske manjšine v Sloveniji in na Hrvaškem](#)
- razumejo in poznajo gibanja ljudi in dobrin v prostoru in času in vzroke za to,
- razumejo probleme sodobnega sveta, analizirajo vzroke zanje ter spoznavajo načine reševanja,
- se orientirajo in gibljejo v pokrajini,
- razvijajo sposobnost za zaznavanje ključnih zgodovinskih dogodkov in njihovih posledic,
- razvijajo sposobnost za (i)zbiranje, analiziranje in presojo informacij iz različnih medijev,
- razvijajo občutljivost za slovensko kulturno tradicijo in ohranjanje identitete,
- [razvijajo občutljivost za kulturno tradicijo matične države Italije ter za ohranjanje istrske tradicije in kulture](#)
- razvijajo sposobnost za razumevanje večplastnosti in kompleksnosti družbenega in osebnega življenja posameznika ter povezanosti in nasprotij med individualnim, družbenim in globalnim,
- razvijajo sposobnost za refleksijo svojega socialnega položaja in oblikovanje stališč, vrednot, prepričanj in delovanj kot temelj za vključevanje v družbeno življenje ter za strpno in odgovorno ravnanje do sebe, drugih ter naravnega in družbenega okolja,
- razvijajo sposobnost za kritično, na znanju utemeljen in avtonomen odnos do družbenega delovanja,
- razvijajo sposobnosti za samostojno in kritično razmišljanje ter odločanje o temeljnih vprašanjih družbe in države,
- razvijajo sposobnosti za sodelovanje v političnem življenju, institucijah in drugih družbenih organizacijah,
- znajo uporabljati programsko opremo in računalniške ponazoritve za predstavitev ciljev družboslovja.

IV. OPERATIVNI CILJI

Cilji	Standardi znanja
Domači in svetovni prostor	
Dijakinja/dijak je zmožna/en:	Dijakinja/dijak lahko:
<ul style="list-style-type: none"> v domači pokrajini, Sloveniji, Italiji in izbranih pokrajinah po svetu prepoznati elemente pokrajine (relief, rastlinstvo, vodo, podnebje, prst, živalstvo, prebivalstvo, naselja, kmetijstvo, industrijo, druge gospodarske dejavnosti, promet) in prepletanje le-teh ter primerjati značilnosti domače pokrajine z značilnostmi drugih izbranih pokrajin uporabiti zemljevid za orientacijo in predstavitev svoje lokacije se orientirati v pokrajini s pomočjo kompasa, položaja sonca in GPS razložiti in uporabiti informacije, ki jih dobi z branjem različnih vrst zemljevidov na različnih medijih 	<ul style="list-style-type: none"> ob opazovanju fotografije opiše njene pokrajinske prvine (elemente) ob opazovanju fotografij dveh pokrajin ugotovi razlike med njima in razloži, kako pokrajini vplivata na njegovo/njeno dejavnost oziroma izvajanje poklica, za katerega se izobražuje. nariše skico dostopa do svoje šole oziroma delavnice na zemljevid na podlagi podatkov o geografski širini in dolžini ugotovi lego kraja v atlasu v krajevnem leksikonu ali s pomočjo atlasa poišče in pokaže na zemljevidu lego kraja in opiše pot do njega ubesedi informacije, ki jih je možno razbrati s pomočjo legende zemljevida
<ul style="list-style-type: none"> ob izbranih primerih dokazati medsebojno odvisnost naravnih in družbenogeografskih značilnosti slovenskih pokrajin ob izbranih primerih dokazati medsebojno odvisnost naravnih in družbenogeografskih značilnosti pokrajin Italije ugotoviti različne vplive gospodarstva na pokrajino in oceniti možnost za nadaljnji razvoj posameznih gospodarskih dejavnosti* ugotoviti položaj svoje poklicne dejavnosti v gospodarstvu Slovenije in oceniti možnosti za njen nadaljnji razvoj razložiti sodobne družbenogeografske procese v Sloveniji in v Italiji 	<ul style="list-style-type: none"> na zemljevidu pokaže in imenuje različne pokrajine Slovenije na zemljevidu pokaže in opiše različne pokrajine Italije razloži, kako naravne razmere vplivajo na dejavnost, za katero se izobražuje s pomočjo zemljevida našteje glavne gospodarske dejavnosti v Sloveniji in Italiji ob tematskem zemljevidu ugotovi prostorsko razporeditev svoje gospodarske panoge v Sloveniji in Italiji opiše geografske dejavnike za lokacijo svoje gospodarske dejavnosti ob grafikonih, tabelah ali tematskih zemljevidih opiše družbenogeografske spremembe v Sloveniji in jih primerja s podobnimi v Italiji
<ul style="list-style-type: none"> ovrednotiti pomembno vlogo slovenskega državnega ozemlja v gospodarskih (zlasti prometnih), tokovih in ugotoviti povezanost in sodelovanje z različnih področjih z Italijo poiskati kratek geografski oris evropskih držav ovrednotiti položaj narodnostnih manjšin ob slovenski meji oceniti vlogo Slovenije in Italije v združeni Evropi ugotoviti položaj svoje poklicne dejavnosti v gospodarstvu Evrope in oceniti možnosti za njen 	<ul style="list-style-type: none"> na zemljevidu Evrope pokaže in opiše lego Slovenije in Italije ter vrednoti pomen lege za njihov razvoj držav na zemljevidu pokaže in imenuje evropske države na zemljevidu pokaže in imenuje narodnostno mešana območja ob slovenski meji na zemljevidu sveta pokaže in imenuje najpomembnejše gospodarske, kulturne in politične partnerje Slovenije in Italije

nadaljnji razvoj • ugotoviti položaj italijanske manjšine v Sloveniji in na Hrvaškem	<ul style="list-style-type: none"> • ob tematskem zemljevidu ugotovi prostorsko razporeditev svoje gospodarske panoge v Evropi • s pomočjo zemljevida, tabel, grafikonov ter drugih virov, ugotovi prisotnost italijanske manjšine na določenem območju ter njeno delovanje
Svet na razpotju	
Dijakinja/dijak je zmožna/en:	Dijakinja/dijak lahko:
<ul style="list-style-type: none"> • razumeti bistvene vzroke delitve sveta na bogate in revne • pojasniti problem pomanjkanja in presežkov hrane • opisati vzroke in posledice rasti prebivalstva • s pomočjo različnih virov ugotoviti vzroke in posledice ter oblike selitev • ovrednotiti spreminjanje pomena različnih energijskih virov • spoznati glavne izzive, pred katerimi se je znašlo človeštvo na prelomu tisočletja (gospodarska nihanja, energijski izzivi, terorizem ...) 	<ul style="list-style-type: none"> • iz gradiva v dnevnem časopisju naredi plakat o problematiki delitve sveta na bogate in revne • na spletu izbere in poišče nekaj informacij za izbrano aktualno temo (terorizem, nafta, Irak ...) • na zemljevidu pokaže države z nadpovprečno stopnjo lakote • na zemljevidu pokaže območja nadpovprečne rasti števila prebivalstva • na zemljevidu pokaže smeri in opiše vzroke in posledice selitev • na zemljevidu pokaže območja energijskih virov in opiše posledice neenakomerne razporeditve le-teh po svetu in transporta
Odnos do okolja in posledice človekovega poseganja vanj	
Dijakinja/dijak je zmožna/en:	Dijakinja/dijak lahko:
<ul style="list-style-type: none"> • ugotoviti glavne ekološke probleme sodobnega sveta, predvideti negativne posledice nepremišljenih posegov človeka v okolje s posebnim poudarkom na posledicah specifične človekove dejavnosti in ob konkretnih primerih ugotoviti oblike in območja ogrožanja okolja v Sloveniji, Italiji in svetu • opisati geografske vplive svoje dejavnosti na pokrajino • razumeti problematičnost pojmovanja razvoja s stališča človekovega vpliva na okolje in posledic za človekovo življenje (problem ekonomskega razvoja, izrabe surovin, zdravja ljudi, neenakega dostopa do neoporečnih vodnih virov ...) in razumeti vzroke ekoloških problemov in posegov v naravo (ekonomska rast, potrošništvo, rast populacije, kulturni vzorci) • razumeti različen odnos do okolja glede na kulturno različnost, zgodovinski razvoj, pripadnost različnim družbenim skupinam in različne interese • razumeti zgodovinsko težo postavljanja človeka v vlogo gospodarja narave • razumeti, da imajo sodobni ekološki problemi svoje korenine v začetkih industrializacije* 	<ul style="list-style-type: none"> • opiše tri poljubne primere ogrožanja okolja: lokalnega, globalnega in primer, povezan s svojo strokovno dejavnostjo • izdelava preprost načrt za pridobivanje geografskih informacij • opiše in razloži glavne oblike naravnih nesreč • napiše navodila za ravnanje ob nesreči v svojem poklicu in 5 etičnih načel svojega poklica • po lastni izbiri opiše svetovni ekološki problem • na podlagi primerjanja zgodovinskih virov (npr. slikovnega gradiva) ugotavlja konkretne spremembe okolja v določenem časovnem razmiku • razvrsti pogonska sredstva v zadnjih dveh stoletjih in sklepa o njihovi ekološki čistosti in obnovljivosti (veter, voda, para, elektrika, nafta, jedrska energija) • na podlagi časopisnih člankov in fotografij opiše, zakaj so vojne ekološko nesprejemljive (npr.: jedrska bomba, nožici

<ul style="list-style-type: none"> • spoznati prednosti in slabosti, ki jih prinaša gospodarski razvoj (v svetu in domačem okolju) • spoznati ukrepe za odgovorno ravnanje z okoljem, organizacije in institucije, ki se ukvarjajo z okoljsko problematiko, ter prizadevanja za sonaravni razvoj • uporabiti preproste metode terenskega dela kot način pridobivanja geografskih informacij; s pomočjo izbranih primerov ugotoviti vpliv naravnih nesreč na pokrajino in prebivalstvo • razviti zavest o pomembnosti odgovornega ravnanja z okoljem v vsakdanjem življenju in spoznavati, da v poklicno etiko sodi tudi varovanje okolja • razviti zavest o pomenu trajnostnega razvoja* 	<p>naftnih vrelov ...)</p> <ul style="list-style-type: none"> • opiše, kako je njegova/njena dejavnost vpeta v geografski prostor in kako vpliva na spremembe v pokrajini • razloži nekaj idej, kako bi gospodarsko razvijal/a pokrajino, v kateri je doma • ob konkretnem primeru analizira in ovrednoti koristi in slabosti gospodarskega napredka • oceni možnosti za enak dostop do naravnih virov posameznikov in posameznic ter različnih družbenih skupin pri nas in v svetu • ob izbranem ekološkem problemu analizira različna stališča različnih družbenih skupin in jih ovrednoti s stališča trajnostnega razvoja • razume vzroke ekoloških problemov in pripravi predloge za izboljšanje odnosa do okolja v svojem okolju ter ovrednoti svoje možnosti, da bi sam/a in drugi ljudje spremenili svoje navade • poišče v literaturi ali na internetu organizacije in institucije ter zakonske predpise, ki se ukvarjajo z ekološko problematiko, ter analizira delovanje in učinkovitost le-teh • ob konkretnem primeru razloži etične probleme znanstvenega in tehnološkega napredka
Dinamični čas zadnjih dveh stoletij	
Dijakinja/dijak je zmožna/en:	Dijakinja/dijak lahko:
<ul style="list-style-type: none"> • spoznati zgodovinski razvoj stroke, za katero se usposablja, in njen napredek v različnih časovnih obdobjih • spoznati najpomembnejše znanstveno-tehnične dosežke zadnjih 200 let • ugotoviti, kateri izumi so najbolj vplivali na življenje v domačem kraju • opisati avtohtono slovensko ali istrsko obrt ali dejavnost • razumeti, da je znanstveno-tehnični napredek na kmetijstvo, obrt in industrijo vplival pozitivno, pa tudi negativno • ovrednotiti in opisati nekatere najpomembnejše kulturne dosežke Slovencev in Italijanov v 19. stoletju in avtorje le-teh • spoznati stoletno težnjo Slovencev po večji narodni samostojnosti <ul style="list-style-type: none"> • opisati nastanek italijanske kraljevine • prepoznati ključne razloge za izbruh prve svetovne vojne 	<ul style="list-style-type: none"> • opiše tri najpomembnejše mejnike za razvoj stroke • izbere tri pomembne znanstvene ali tehniške dosežke in jih opiše • ob izbranem primeru pokaže pozitivne in negativne posledice določenega izuma za ljudi • opiše najpomembnejšo obrt ali dejavnost, značilno za svoj kraj, po svoji izbiri. • ob izbranem primeru opiše eno pozitivno in eno negativno posledico znanstveno-tehničnega napredka • poimenuje najpomembnejše Slovence 19. stoletja in njihova dela • opiše, kaj so želeli Slovenci leta 1848 doseči s programom Zedinjena Slovenija • opiše družbo kraljevine Italije po združitvi (ob virih)

<ul style="list-style-type: none"> • opisati cilje in potek vojskovanja v prvi svetovni vojni • razumeti posledice prve svetovne vojne • ugotoviti, kaj je pripeljalo do nastanka totalitarnih režimov med obema vojnama • razumeti potek in razsežnosti druge svetovne vojne • razumeti, kako vojna spremeni življenje ljudi • ugotoviti razlike v vojskovanju in v uporabi tehničnih sredstev med prvo in drugo svetovno vojno • razumeti posledice druge svetovne vojne • opisati nastanek Kraljevine SHS ter položaj Slovencev v njej • razumeti problematiko zamejskih Slovencev pred drugo svetovno vojno in po njej • spoznati najpomembnejše kulturne dosežke Slovencev med obema vojnama <ul style="list-style-type: none"> • opisati utrditev fašistične oblasti in njenih oblastnih organov • spoznati temeljne dogodke, ki so pripeljali Italijo do druge svetovne vojne • opisati posledice vojne na italijansko družbo med drugo svetovno vojno in po njej • razumeti potek in razsežnosti druge svetovne vojne na Slovenskem • ugotoviti posledice druge svetovne vojne za Slovencev • spoznati način življenja Slovencev po drugi svetovni vojni • ugotoviti vzroke za razpad SFR Jugoslavije in težnjo Slovenije za osamosvojitvev • razumeti prizadevanja Slovenije za vključitev v evroatlantske povezave <ul style="list-style-type: none"> • opisati nastanek italijanske republike • poznati položaj italijanske manjšine v Jugoslaviji, Sloveniji in na Hrvaškem 	<ul style="list-style-type: none"> • opiše, zakaj je prišlo do izbruha prve svetovne vojne • zna opisati, kako je potekalo bojevanje na fronti med prvo svetovno vojno • opiše (ob zemljevidu), kako se je spremenila Evropa po prvi svetovni vojni, ter našteje tri države, ki so nastale na novo • opiše katerega od totalitarnih sistemov (fašizem, nacizem, stalinizem) glede na pravico do svobode posameznika • našteje nekatere ključne prelomnice med drugo svetovno vojno • opiše, kaj je pomenila druga svetovna vojna za moške, kaj za ženske in otroke • primerja nova orožja, ki so spremenila potek prve in druge vojne, ter posledice za ljudi • opiše življenje ljudi po vojni v razdeljeni Evropi • poimenuje narode, ki so od leta 1918 skupaj s Slovenci živeli v kraljevini SHS • našteje najpomembnejše pravice, za katere se zavzemajo zamejski Slovenci • zna opisati nekatere pomembne kulturne dosežke Slovencev (tudi v domačem okolju) • opiše delitev Slovenije in Slovencev med vojno • zna pojasniti na novo nastale meje in družbeni položaj, v katerem so se znašli Slovenci in Italijani v Jugoslaviji • opiše, kakšni so bili življenje, delo in zabava mladih na Slovenskem v različnih povojnih obdobjih • našteje glavne vzroke, zaradi katerih smo se Slovenci odločili za samostojno državo • našteje bistvene razloge za vključitev Slovenije v EU in NATO <ul style="list-style-type: none"> • ob virih spozna gospodarske, družbene in politične razmere ob nastanku republike • našteje glavne vzroke za hiter ekonomski razvoj Italije po drugi svetovni vojni ter njegove družbene posledice • ob virih opiše položaj italijanske manjšine ob spremembah meja v različnih obdobjih
Življenje v skupnosti	
Dijakinja/dijak je zmožna/en:	Dijakinja/dijak lahko:
<ul style="list-style-type: none"> • razumeti proces socializacije in delovanje dejavnikov socializacije (družina, vrstniške skupine 	<ul style="list-style-type: none"> • s svojimi besedami razloži oblikovanje nosameznice/ka v procesu socializacije

<p>vzgojno-izobraževalne in druge organizacije, religiozne skupnosti in sredstva obveščanja)</p> <ul style="list-style-type: none"> • razumeti, da dejavniki lahko delujejo protislovno in na različne načine na oblikovanje osebnosti, stališč in vrednot • razumeti problem svobode in determiniranosti v procesih socializacije, problem konformnosti in nekonformnosti • seznaniti se s pravicami otrok in razumeti njihovo zgodovinsko ter družbeno in kulturno določenost 	<ul style="list-style-type: none"> • s svojimi besedami razloži, na kakšne načine delujejo vrstniške skupnosti, družina, vzgojno-izobraževalne ustanove, religiozne organizacije in sredstva obveščanja na oblikovanje posameznika oziroma posameznice • analizira, kakšne vrednote in obnašanja zahtevajo posamezni dejavniki socializacije in ugotavlja podobnosti in razlike • ob primeru razloži, v kolikšni meri mora (lahko) posameznik/ica sprejemati zahteve dejavnikov socializacije in koliko ne • oceni, v kakšni meri se otrokove pravice pri nas uresničujejo in katere kršitve so najpogostejše, kakšne so odgovornosti in razloži, pri katerih naših pravicah je potrebno upoštevati tudi pravice drugih • na internetu poišče organizacije, ki se ukvarjajo z otrokovimi pravicami, in ugotovi, na katero organizacijo se lahko obrne, če meni, da so njene/njegove krivice kršene • primerja svoje pravice s pravicami otrok v preteklosti in v drugih kulturah
<ul style="list-style-type: none"> • razumeti vpliv elementov kulture na oblikovanje pravil, vedenjskih slogov, načina življenja • razumeti procese oblikovanja družbenih zapovedi in prepovedi in načine utemeljevanja le-teh • razumeti delovanje formalnih in neformalnih oblik družbenega nadzora in različne vrste sankcij • razumeti opredelitev odklonskosti, različne razlage vzrokov in funkcije odklonskega ravnanja • razumeti kulturno pluralnost sodobnih družb (še posebej mladinske subkulture in kontrakture) in odnose med kulturami • razumeti procese nastajanja in spreminjanja naroda in nacije in problematiko odnosov med narodi (predsodki, ksenofobija, genocid, sožitje ...) • spoznati družbene in kulturne funkcije religije, procese spreminjanja religij ter družbene pogoje verskega pluralizma in (ne)tolerance 	<ul style="list-style-type: none"> • primerja različne kulture in ugotavlja razlike in podobnosti v simbolih, vrednotah, normah in materialni kulturi ter njihov vpliv na način življenja • ob primeru razloži povezanost vrednot in norm z vrstami in oblikami sankcij ter različnimi oblikami družbenega nadzora • s svojimi besedami razloži problem določanja odklonskega ravnanja in razlage odklonskosti in to ponazori s primerom • primerja različne subkulture v sodobnih družbah, razišče, katere subkulture se pojavljajo med mladimi v njihovem okolju ter kakšen odnos imajo do dominantne kulture in med seboj • ob primeru razloži oblike kulturne strpnosti in nestrpnosti • razloži procese, ki vplivajo na oblikovanje naroda in nacije; ob primeru oceni odnose med narodi, vzroke za predsodke in ksenofobijo ter možnosti za sožitje • primerja osnovne značilnosti svetovnih religij • razume pojave verskega pluralizma in verske (ne)tolerance
<ul style="list-style-type: none"> • spoznati ključna določila družbene slojevitosti, 	<ul style="list-style-type: none"> • razume ključna določila družbene

<p>svetu ter vpliv globalizacije</p> <ul style="list-style-type: none"> • primerjati najpomembnejše razlage vzrokov in posledic slojevitosti in revščine • spoznati oblike družbene mobilnosti ter analizirati njen družbeni pomen 	<p>posameznice/ka oziroma družbenih skupin v sodobni družbi</p> <ul style="list-style-type: none"> • ob konkretnem primeru razloži, kako globalizacija vpliva na zmanjševanje ali povečevanje razlik v svetu • razume, na kakšne načine različne razlage utemeljujejo slojevitost in revščino ter jih uporabi za pojasnjevanje primerov revščine pri nas in v svetu • razume, kateri dejavniki vplivajo na družbeno mobilnost
<p>Sporazumevanje in odločanje v skupnosti</p>	
<p>Dijakinja/dijak je zmožna/en:</p>	<p>Dijakinja/dijak lahko:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • razumeti značilnosti moderne države in njen pomen za človekove pravice • razumeti osnovne elemente in načine delovanja parlamentarne demokracije • razumeti, zakaj je pomembna ločitev oblasti • razumeti vlogo in način delovanja političnih strank, političnih organizacij in skupin pritiska • razumeti pomen volitev v parlamentarni demokraciji • spoznati in razumeti državno ureditev RS in jo primerjati z državno ureditvijo Italije • spoznati in razumeti opredelitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin v RS • spoznati in razumeti opredelitev gospodarskih in socialnih razmerij v RS • spoznati in razumeti vrste pravic in načine varovanja pravic • razumeti pravice v razmerju do odgovornosti • pridobiti znanja in spretnosti, potrebne za delovanje v družbi in njenih ustanovah • razumeti vlogo posameznika /ice v procesu odločanja • dejavno sodelovati v procesu odločanja kot posameznik in v okviru družbenih skupin • pridobiti in razvrščati informacije pri odločanju in vrednotiti informacije za odločanje 	<ul style="list-style-type: none"> • pojasni osnovne principe, na katerih so utemeljene moderne demokratične države, pomen človekovih pravic in način delovanja parlamentarne demokracije • ob primeru pojasni, zakaj je pomembna ločitev oblasti • pojasni delovanje političnih strank, političnih organizacij in skupin pritiska • pojasni pomen volitev v parlamentarni demokraciji • razume osnovne opredelitve v ustavi RS in Italije • razume opredelitve gospodarskih in socialnih razmerij v ustavi RS in jih zna pojasniti ob konkretnih primerih • razume opredelitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin in zna pojasniti njihov pomen za posameznika/ico; razpravlja o (ne)povezanosti pravic in odgovornosti ob konkretnih primerih; zna ob konkretnih primerih pojasniti pomen upoštevanja pravic drugih • razume delovanje državnih organov in njihove pristojnosti • ob konkretnem primeru razloži proces odločanja in vlogo posameznika/ice v njem • razloži postopek pridobivanja uradne informacije, dokumenta, dovoljenja ali preklica dokumenta • na spletu poišče institucije za varovanje pravic in svoboščin ter ustavo, zakone ali pravilnike
<ul style="list-style-type: none"> • razumeti principe delovanja tržnega gospodarstva • razumeti pojma podjetništvo in podjetje ter različne vrste podjetij • razumeti vzroke sprememb v poklicni strukturi. • razumeti dejavnike brezposelnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • razloži delovanje tržišča • izdelava predlog, kako bi ustanovil/a svoje podjetje in kako bi ga predstavil/a • pojasni pomen znanja in vseživljenjskega izobraževanja

<ul style="list-style-type: none"> • razumeti pomen prostega časa, kritično ovrednotiti načine preživljanja prostega časa in njegove povezanosti s procesom dela • spoznati in razumeti različne oblike organiziranosti zaposlenih • spoznati in razumeti pravice iz dela • spoznati načine uveljavljanja pravic • spoznati in razumeti socialne pravice, načine izvajanja in varovanja socialnih pravic 	<ul style="list-style-type: none"> • razume pravice brezposelnih in načine uveljavljanja teh pravic • razume dejavnike, ki vplivajo na brezposelnost • pojasni materialne in socialne pravice iz dela in načine uveljavljanja teh pravic • pojasni razliko med dejavnim in pasivnim preživljanjem prostega časa • pojasni pomen sindikata za zaposlene
<ul style="list-style-type: none"> • sodelovati z ljudmi (razvijati zmožnosti za delovanje v skupnosti) • učinkovito predstaviti svoje zamisli drugim in uresničiti postavljene cilje • razviti občutek pripadnosti skupini in soodgovornosti za uresničevanje ciljev • razviti in ohranjati odgovornosti za druge, izražati občutljivost za potrebe drugih in dejavno pomoč drugim in drugačnim • upoštevati enakopravnost med ljudmi, ne glede na razlike med njimi 	<ul style="list-style-type: none"> • sodeluje pri pomoči drugim ljudem • pri dejavnostih dokaže, da zna sodelovati z ljudmi • ob primeru analizira, ovrednoti proces uresničevanja zamisli • sodeluje pri odločanju v skupinah, v katerih deluje in uresničuje načela enakopravnosti, pravičnosti, odgovornosti, solidarnosti in občutljivosti
<ul style="list-style-type: none"> • razviti zmožnosti za refleksijo svojih lastnih stališč in razumevanje stališč drugih • poiskati strokovne argumente in jih jasno in konsistentno predstaviti drugim • pridobiti spretnosti, potrebne za dostop do informacij, in informacije kritično vrednotiti • uporabiti sodobna komunikacijska sredstva in se seznaniti z njihovimi prednostmi in slabostmi • znati selekcionirati izbrane informacije 	<ul style="list-style-type: none"> • ob aktualnem problemu zna poiskati in predstaviti prednosti in pomanjkljivosti različnih stališč • na spletu najde informacije o pomembnih družbenih problemih in jih ovrednoti • poišče strokovne utemeljitve za rešitev aktualnih problemov

V. OBVEZNE OBLIKE PREVERJANJA IN OCENJEVANJA

Ni obvezne oblike ocenjevanja znanja.

Preverjanje znanja je obvezno pred vsakim ocenjevanjem.

Učitelj/ica naj uporablja različne oblike ocenjevanja; oblike naj prilagaja ciljem, vsebini in interesom dijakov/vajencev oziroma dijakinjam/vajenkam. Učitelj/učiteljica naj ocenjuje tudi napredek dijakinj in dijakov. Ocenjuje naj tudi njegove/njene izdelke, načrte in zamisli; še posebej naj poskuša ocenjevati izdelke in dejavnosti, ki se tesno povezujejo z njegovo/njeno poklicno usmeritvijo. Uporablja naj različne vrste ocenjevanje znanja v skladu z razvojem pedagoške stroke in predmetnih didaktik.

VI. METODIČNO-DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

- didaktična priporočila

Oblike in metode pouka naj bodo čim bolj raznovrstne. Učitelji in učiteljice naj dijake in dijakinje usmerjajo v samostojno delo in reševanje problemov.

- Šole z italijanskim učnim jezikom

Predmet držboslovje ima na šolah z italijanskim učnim jezikom na narodnostno mešanem področju Slovenske Istre posebno mesto in pomen. V ciljih in strukturi ohranja sicer isto zasnovo kot splošni učni načrt za ta predmet, vendar se razporeditev vsebin in obseg obravnave posameznih tem prilagaja specifičnim ciljem teh šol, to je oblikovanju narodne zavesti in identitete pri dijakih, pripadnikih italijanske narodne manjšine. Slednji pa skozi spoznavanje večinskega naroda razvijajo v sebi tudi strpnost do večinskega naroda, ki je temelj za medsebojno razumevanje pripadnikov obeh narodnih skupnosti. Učni načrt tako vključuje natančnejšo obravnavo snovi, ki se nanaša na italijansko narodno skupnost v Istri, zgodovino in geografije Italije, kjer živi matični narod. Učitelj mora v svoji pripravi na pouk upoštevati navedene cilje in razvijati vse predvidene kompetence, pri tem mora izbirati ustrezno učno gradivo, vire in literaturo v italijanskem jeziku, tako v izvorniku kot v prevodu. Prav to pa dijakom omogoča, da razvijajo kritičen odnos do različnih problemov, ki so premet obravnave.

- izvedbena priporočila

Pri izvedbi naj učitelj/učiteljica upošteva predznanja in interese dijakinj in dijakov. Cilje predmetnih sklopov je mogoče kakovostno uresničevati tudi s povezovanjem vsebin, ob aktualnih temah, z organiziranjem interdisciplinarnih ekskurzij, projektne dni, terenskega dela ...

Del ciljev je mogoče ob pomoči učitelja/ice družboslovnih predmetov doseči tudi v okviru programa strojništvo. Priporočamo tandemsko izvedbo, pri kateri enakovredno sodelujeta oba učitelja oziroma učiteljici in osvetljujeja problematiko z različnih stališč.

Cilje vsebine “odnos do okolja in posledice človekovega poseganja vanj” je mogoče uresničevati tudi v okviru projektne dela, medpredmetno; na ta način je mogoče povezati cilje naravoslovja ter družbeno-kulturno in tehnološko razsežnost. V projektne delu naj sodelujejo učitelji in učiteljice naravoslovja, družboslovja in tehniških strok.

VII. ZNANJA IZVAJALK/IZVAJALCEV

Družboslovje lahko poučuje profesor/ica geografije, sociologije in zgodovine. Poučuje lahko tudi univerzitetni diplomirani geograf/inja, sociolog/inja, zgodovinar/ka z opravljenim pedagoškim strokovnim izobraževanjem. **Učitelji, ki poučujejo po tem učnem načrtu, morajo obvezno znati italijanski in slovenski jezik**

VIII. LITERATURA ZA UČITELJICO/ UČITELJA

- Kladnik, Drago, Geografija, Učila International, Križe, 2001
- Cunder, Karmen, Družboslovje, geografija, MK, Ljubljana, 2001
- Cunder, Karmen, Družboslovje, geografija – priročnik za učitelje družboslovja, MK, Ljubljana, 2001
- Bezenšek, Jana, Državljska kultura, DZS, Ljubljana, 1998
- Počkar, Mirjam, Družboslovje - Državljska kultura, MK, Ljubljana, 1999
- Počkar, Mirjam, Družboslovje - Državljska kultura – priročnik za učitelje, MK, Ljubljana, 1999
- Otič, Marta, Družboslovje, zgodovina, MK, Ljubljana, 1999
- Otič, Marta, Priročnik za učitelje družboslovja, MK, Ljubljana, 2000
- Kunaver, Jurij, Družboslovje – geografija, priročnik za učitelje, DZS, Ljubljana, 2001
- Kunaver, Jurij, Družboslovje – geografija, DZS, Ljubljana, 2001
- Novak, Franci, Družboslovje – zgodovina, DZS, Ljubljana, 1999
- Avsenak, Podjed, Vidmar, Kranjc: Podjetno v svet geografije, ZRSS, Ljubljana, 1998
- Meznarič, Rudolf, Kranjc: Podjetno v svet zgodovine, ZRSS, Ljubljana, 1998
- Krizman, G. et al.: Storia degli Sloveni, ZRSS, Ljubljana, 2004
- Bonifazi E.: L'uomo e la storia 1, Bulgarini, Firenze, 2008
- Bonifazi E.: L'uomo e la storia 2, Bulgarini, Firenze, 2008
- Bonifazi E.: L'uomo e la storia 3, Bulgarini, Firenze, 2008
- L'Istria nella storia, v pripravi
- Slovenska novejša zgodovina 1848 – 1992, INZ in MK, Ljubljana 2005